

in memoriam

PROF. DR. JOSIP TURČINOVIĆ
(Sveti Petar u Šumi, 30. rujna 1933. – Zagreb, 3. listopada 1990.)

*Od 1966. do 1969. dr. Josip
Turčinović bio je tehnički ured-
nik Bogoslovske Smotre*

ŽIVOT I DJELO JOSIPA TURČINOVIĆA *

Svećenik dr. Josip Turčinović, profesor Katoličkog bogoslovnog fakulteta (KBF) u Zagrebu i istaknuti katolički kulturni radnik, jedan je od najeminentnijih predstavnika suvremenog istarskog klera okrenutog tisućugodišnjoj hrvatskoj glagoljaškoj kulturi i dijaloškoj otvorenosti današnje Crkve. Nadahnut hrvatskim domoljubljem, u sredini koja znade cijeniti tuđe mišljenje i poštivati različite stavove, prof. Turčinović je i sam prvenstveno čovjek dijaloga koji u razgovoru s drugim iskreno nastoji da u riječima sugovornika pronađe oslonac na kojemu bi se mogao graditi zajednički i za obje strane prihvatljiv stav.

Rođen je 30. rujna 1933. u Svetom Petru u Šumi, u središnjoj Istri, gdje stiče i prve elemente znanja. Nakon srednje škole u Koprnu i Pazinu (1952) upisuje filozofsko-teološki studij na KBF-u u Zagrebu. Za svećenika je zaređen 22. lipnja 1958. Iste godine upisuje studij slavistike i komparativne književnosti na filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu (1958–1962), gdje postiže naslov profesora filologije.

Godine 1960. polaže lekcijant (magisterij) iz teologije, a 1966. doktorat disertacijom »Odnosi Istočne i Zapadne crkve kod Krste Pejkića. Prilog povijesti teološke kontroverzije u prvoj polovici 17. stoljeća«.

Nakon dvogodišnjeg predavanja na Visokoj bogoslovskoj školi u Pazinu (1962 do 1964), u siječnju 1964. izabran je za asistenta pri katedri istočnog bogoslovlja na KBF-u u Zagrebu. Uz istočno bogoslovlje s uspjehom predaje crkvenoslavenski jezik s glagoljicom, a od 1967. i dogmatski traktat o Tajni trojedinoga Boga.

Prof. Turčinović aktivno sudjeluje u mnogim fakultetskim djelatnostima. Prvi je predstojnik Instituta za teološku kulturu laika (ITKL) pri KBF-u u Zagrebu (1968–1979), sa zadatkom da ga uspostavi, nađe suradnike i prostorije, izradi statut i program rada. Sudjeluje i kod osnivanja sličnih ustanova u Rijeci i Splitu. Tajnik je *Teološko-pastoralnog tjedna* (1966–1969) i tehnički urednik *Bogoslovske smotre* (1965–1969) kojoj daje moderan izgled. Glavni je urednik *Kane* (1970 do 1979) i njezin prvi kolumnist.

Godine 1970. habitira se na KBF-u u Zagrebu originalnom studijom »Antun Vramec (1538–1587) sporni hrvatski teolog«, postaje pročelnik katedre za ekumensku teologiju (1971), predstojnik ekumenske specijalizacije pri istoj katedri i jedan od suosnivača Instituta za ekumensku teologiju i dijalog (1968).

U više navrata predstavlja zagrebački KBF u prijateljskim i ekumenskim susretima teoloških fakulteta u Ljubljani i Beogradu, a u istom svojstvu prisustvuje brojnim međunarodnim kongresima i skupovima u inozemstvu (Chevetogne, Niederalteich, Luzern, Rim, München, Metz, Beč, Bruxelles, Milano, Graz itd.) i domovini gdje se pokazuje kao vrstan predavač i suptilan govornik koji i u zamršenim problemima ima osjećaj za sintezu i smisao za bitno. Godine 1971. u Opatiji organizira međunarodni kongres za sociologiju religije (CISR).

Prof. Turčinović ima velikih zasluga kod osnivanja Instituta za crkvenu povijest pri KBF-u u Zagrebu (1975) te kod pokretanja časopisa »Croatica christiana periodica« (1977), čiji je suradnik i član uredničkog vijeća. Njegovom zaslugom časopis izlazi u nakladi »Kršćanske sadašnjosti«.

ORGANIZATOR

Prof. Josip Turčinović je uz kolege iz profesorskog zbora KBF-a dr. Vjekoslava Bajsića i dr. Tomislava J. Šagi-Bunića suosnivač i pokretač časopisa »Svesci – kršćanska sadašnjost« (1966) koji je bio osnovan kao glasilo za promicanje ideja Drugog vatikanskog sabora (1962–1965) u hrvatskom narodu i šire, iz čega je 1968. izrastao »Centar za koncilna istraživanja, informacije i dokumentaciju«. U posljednja dva desetljeća, zahvaljujući ponajviše Turčinovićevoj pronicljivosti i njegovim izvanrednim organizatorskim sposobnostima, »Centar za koncilna istraživanja« – mnogo poznatiji pod imenom »Kršćanska sadašnjost« – u suradnji s domaćim i inozemnim izdavačima razvija bogatu i vrlo razgranatu izdavačku djelatnost koja će hrvatski narod u domovini i inozemstvu obogatiti najosnovnijim liturgijskim, teološkim i vjersko-poučnim priručnicima i publikacijama, a mnogostrukim će biblijskim izdanjima uvelike pripomoći osnovnim religioznim potrebama albanskog, makedonskog, poljskog, ruskog, ukrajinskog i drugih naroda u istočnoj Evropi. Njegovim je zalaganjem »Kršćanska sadašnjost« redovito prisutna na međunarodnim sajmovima knjiga u Frankfurtu i Beogradu, što joj pribavlja ugled među evropskim izdavačima a prof. Turčinovića dovodi u priliku da se istakne kao suosnivač udruženja izdavača »Evropske kršćanske knjige« (Tournai, Belgija).

U iznimno teškim političkim i za katoličkog izdavača nepovoljnim administrativno-poreznim pritiscima prof. Turčinović s najbližim suradnicima i prijateljima 1977/78. preustrojava »Kršćansku sadašnjost« u »Teološko društvo Kršćanska sadašnjost« i na taj način spašava izdavačku djelatnost institucije, stavljajući naglasak na potrebu intenzivnijeg teološkog (napose koncilskog) istraživanja u nas te na potrebu da se solidna inozemna teološka misao hitno posreduje našem čitateljstvu.

Na području izdavačke djelatnosti, u koju na različite načine nastoji uključiti kolege sa KBF-a u Zagrebu i većinu hrvatskih teologa, prof. Turčinović je urednik dva značajna teološka pothvata: biblioteke »Volumina theologica«, u kojoj izlaze kapitalna teološka djela, te povijesno-teološkog niza »Analecta croatica christiana« u kojem izlaze monografije i studije iz naše kulturne i religiozne prošlosti. Pokrenuo je i više zanimljivih serija značajnih za pastoralnu teologiju u Hrvata kao što su »Priručnici« za studente teologije, »Teološki

radovi« u kojima izlaze studije naših teologa, »Polazišta« za veće monografije aktualnog religioznog sadržaja i niz drugih biblioteka u izdanjima »Kršćanske sadašnjosti«.

Prof. Josip Turčinović je organizirao i dao temeljnu postavu za nova liturgijska izdanja na hrvatskom jeziku koja se – prema sudu rimskog Zbora za bogoslužje grafički i sadržajno svrstavaju u red najuspješnijih liturgijskih izdavača među katoličkim narodima. Njegovim su zalaganjem u relativno kratkom roku tiskani *Misal* i *Časoslov*, što je od posebnog značenja za domovinsku i iseljenu Crkvu u Hrvata, ali i »Liturgijska pomagala« namijenjena najširim slojevima vjernika. Njegova zamisao pomogla je da se osnuje i »Pastoralno-katehetska služba Kršćanske sadašnjosti« (PAKS) koja se usredotočuje na izdanja pastoralnog i katehetskog sadržaja, audiovizualne programe, organiziranje tečajeva za sustavnu obuku pastoralnih radnika, kateheta i katehistica za praktičan rad s audiovizualnim pomagalicama.

Od posebne je važnosti Turčinovićevo zalaganje na profesionalnom filmu religioznog sadržaja. Na tom području od izuzetnog je značaja njegov film »Katolička crkva u Hrvata« (1971) koji je dobio međunarodnu afirmaciju na festivalu UNDA u Salzburgu (1972) te prijevodima na njemački, engleski, francuski i španjolski jezik, a bio je emitiran u programima nacionalnih televizija Austrije i Francuske (1974). Pored navedenog prof. Turčinović režira i niz drugih filmova: »Zdravo djevice« (Marijansko-mariološki kongres 1971), »Marija Bistrica« (Završna svečanost kongresa 1971), »Vječni smo tvoji putnici« (filmska rapsodija o Bogorodici u kulturi i životu Hrvata, uz marijansko-mariološki kongres u Zaragozi 1979). Organizator je »Filmskih zapisa« tj. slikovnih uspomena na sve važnije događaje iz života Hrvatske crkve. Tu je i skazanje »Trinaest stoljeća kršćanstva u Hrvata«, spomen na nacionalni euharistijski kongres iz 1984. godine.

ZNANSTVENO-LITERARNA DJELATNOST

Turčinovićev znanstveno-istraživački i publicistički rad obuhvaća široki spektar tema iz područja teologije i teološke kontroverzistike, civilizacijskih i međukonfesionalnih odnosa u evropskoj i hrvatskoj kulturi. Od posebnog su značenja njegovi znanstveni radovi iz povijesti teološke kontroverzistike u 17/18. stoljeću.

U svojoj disertaciji, objavljenoj pod naslovom »Misionar Podunavlja, Bugarin Krsto Pejkić 1665–1731« (Analecta croatica christiana 5, Zagreb 1973), pionirskim pristupom Pejkićevim teološkim spisima i svojim istančanim pogledima na katoličko-pravoslavne odnose i sudbinu teološke kontroverzistike u nas, autor polazi od konkretne povijesne uvjetovanosti i nastoji istaknuti momente koji objašnjavaju postanak, namjeru i karakter ovog značajnog teološkog opusa i objašnjavaju međukonfesionalne odnose u Podunavlju i u Hrvatskoj tijekom 18. stoljeća.

Složene odnose Istoka i Zapada prof. Turčinović nastoji protumačiti u svojim radovima o dubrovačkom dominikancu Ivanu Stojkoviću i prilogima o slavenskim apostolima Ćirilu i Metodu. U tom je pogledu vrijedan doprinos idejama prebogata knjižica »Katolička crkva u južnoslavenskim zemljama« (Zagreb 1973) u kojoj pisac iznosi temeljne odrednice religiozne povijesti južnoslavenskih naroda koji se nalaze na »križištu različitih, najčešće nasuprotnih utjecaja i interesa... kojih se složenost možda najbolje očituje upravo u stalnim hijerarhijsko-organizacionim promjenama«.

Veliki doprinos razvoju suvremene pokoncilske teološke misli u nas dao je jednim dijelom prijevoda revizijom, sadržajnom i grafičkom postavom *Dokumenata* Drugog vatikanskog koncila (Koncil 1, Zagreb 1970).

U raspravi »Teologija Antuna Vramca« (prvi dio objavljen je u časopisu »Croatica christiana periodica« 3/1979, 1–20, pod naslovom »Antun Vramec u našoj kulturnoj historiji«), autor ukazuje na Vramčevo značenje u hrvatskoj potridentskoj teologiji, uz napomenu da je ovaj zlonamjerno optuživani »protestant« zapravo bio iskreni teolog potridentskog usmjerenja koji je sovjinim suvremenicima nastojao približiti Tridentinski katekizam.

Najbolji i nepristrani svjedok Turčinovićeva znanstvenog pregalaštva su knjige, njegove vlastite i one koje je koncipirao i uredio za druge kako bi njima istakao kulturu vlastitog naroda i njegovo mjesto među kulturnim narodima Evrope. U tu svrhu neka budu spomenute samo monumentalne monografije »Nikola Tavelić, prvi hrvatski svetac« (1971) i »Bogorodica s djetetom u staroj umjetnosti Hrvatske« (uz tekst Grga Gamulina).

Nepristrani čitatelj priznat će da »Turčinovićev spomenik (čine) i njegove nenapisane knjige, odgođene za doba koje više nikada neće doći, jer mu se uvijek činilo da je preči posao otvoriti prostor misli drugih« (I. Bešker).

Franjo ŠANJEK

POPIS RADOVA

a) Samostalna djela

Žrtve Božje ljubavi. Izbor lirskih meditacija o svećeničkom životu (s bilješkama o autorima), Zagreb 1957, 120 str. (ciklostilom)

Osnove teorije književnosti, Pazin 1963, 46 str. (ciklostilsko izdanje).

Misionar Podunavlja Bugarin Krsto Pejkić (1665–1731), *Analecta croatica christiana* 5, Zagreb (KS) 1973, 199 str.

Katolička crkva u južnoslavenskim zemljama, Mala knjižnica »Kane« 9, Zagreb 1973, 43 str.

Die katholische Kirche in den südslawischen Ländern, Mala knjižnica »Kane« 40, Zagreb 1984, 59 str. i dvije zemljovidne karte.

Pozvani na gozbu. Prva ispovijed i pričest (priredili: J. Baričević – A. Zelić – J. Turčinović), izd. Kršćanska sadašnjost, Katehetski priručnici 18, Zagreb 1976, 1982, 1984, 127 str. s ilustracijama.

b) Studije i znanstveni prilozi

Problem pripadnosti Crkvi, *Bogoslovska smotra*, XXXVI (1966) 2, str. 333–347. *Redovništvo u Anglikanskoj crkvi*, *Poslušni Duhu* (Bilten Glasa Koncila za ekumenska pitanja), 2/1966, str. 43–45.

Sekretarijat za jedinstvo kršćana, *Poslušni Duhu*, 2/1966, str. 46–50.

Patrijarh Bugarske pravoslavne crkve o dijalogu s Katoličkom crkvom, *Poslušni Duhu*, 3/1966, str. 98.

Vijesti (o suvremenim ekumenskim gibanjima), *Poslušni Duhu*, 3/1966, str. 99–100.

Bibliografija (o ekumenizmu), *Poslušni Duhu*, 4/1966, str. 129–130.

Četvrti panortodokсна konferencija u Beogradu od 1. do 15. IX 1966, *Poslušni duhu*, 5/1966, str. 144–147.

Markantun de Dominis iz teološke perspektive, Encyclopaedia moderna, II (1967) 5–6, str. 119–123.

Stranica o Islamu prije Koncila, Svesci – KS, 1/1967, str. 65.

Fenomenologija evangelizacije kod katoličkih kršćana na našem tlu (predavanje u suradnji s dr. Tomislavom J. Šagi-Bunić na Drugom međufakultetskom simpoziju u Lovranu, 20–23. IX 1976).

Zbornik »Evangelizacija u našem prostoru i vremenu«, Teološki radovi 10, Zagreb (KS) 1977, str. 40–62 (54–62: diskusija).

Antun Vramec u našoj kulturnoj historiji, Croatica christiana periodica, III (1979) 3. str. 1–20.

Mariologija Antuna Vramca (1538–1587), u »Advocata Croatiae«, zbornik radova hrvatske sekcije Međunarodnog mariološkog i marijanskog kongresa u Zaragozi, 3–12. listopada 1979, izd. Kršćanska sadašnjost, Teološki radovi 12, Zagreb 1981, str. 165–167.

Stojkovičeva misija u Carigradu i njegova vizija jedinstvene kršćanske Evrope (nacrt predavanja na simpoziju o Ivanu Stojkoviću), u »Misao i djelo Ivana Stojkovića«, zbornik radova s međunarodnog simpozija u Dubrovniku, 26–28. svibnja 1983, Analecta croatica christiana 20, Zagreb (KS) 1986, str. 254–255 (Sažetak na njemačkom).

Kršćanska sadašnjost u pokoncilskoj obnovi, Jeke jednoga koncila, Radovi bogoslovske tribine o dvadesetoj godišnjici Drugog vatikanskog koncila, Spectrum 7, Zagreb 1984, str. 153–170 (tekst) i 170–184 (diskusija).

Juraj Dobrila kao biskup, u Istarski preporoditelj Juraj Dobrila (1812–1882), zbornik radova sa znanstvenog skupa i manifestacija održanih 1882. godine u povodu 100. obljetnice smrti Jurja Dobrile, Pazin 1985, str. 98–106.

c) Prikazi i recenzije

Jeronim Šetka, Hrvatska kršćanska terminologija, Bogoslovska smotra, XXXV (1965) 1, str. 148–149.

Milan Mikulić, *De vita et gestis Nicolai Bianković*, Bogoslovska smotra, XXXVI (1966) 1, str. 150.

Tom Smerdel, *Roman o Giacomu Leopardiju*, Svesci – KS 2/1968, str. 91.

Encyclopaedia moderna, Svesci – KS, 2/1968, str. 92–93.

Ekumenski incident. Odgovor dr. J. Turčinovića u vezi s beogradskim reprintiranjem Novakova »Magnum crimen«, Kana, 5/1986, str. 12.

d) Prijevodi

Ivan XXIII, *Mater et magistra* (prijevod, uvod i komentar), Pazin 1963 (ciklostilom).

Ivan XXIII, *Pacem in terris* (prijevod i pogovor), Zagreb 1964.

Pokora (prijevod enciklike Ivana XXIII »Činiti pokoru« s predgovorom hrvatskom izdanju), Pazin 1964, 36 str. (ciklostilom)

J. Vodopivec, *Ekumenizam je ipak počeo*, izd. Kršćanska sadašnjost, Znaki i gibanja 3, Zagreb 1968, 86 str.

Dekret o ekumenizmu, u Drugi vatikanski sabor, Dokumenti 1, Zagreb (KS) 1970, str. 205–236.

e) Publicistika

Vidici (o potrebi zrelije vjerske literature), Služba Božja, II(1962)2, str. 81–82. *Pet svezaka »Hrane duhovne ovčič kršćanskeh« Štefana Zagrepca*, Svesci – KS, 2/1967, str. 61–62.

Sedamstopedeseta godišnjica dominikanaca, Svesci – KS, 2/1967, str. 87.

Oklijevanja i putovi vjere (uz godinu vjere), Duh zajedništva, List župe sv. Mihaela, Zagreb–Dubrava, I (1967)3, str. 8–9.

Narodni jezik u liturgiji, Svesci KS 6/1967, str. 41.

Pet predgovora bez pogovora, Svesci – KS, 4–5/1967, str. 41–43.

Tajne smijeha majke Bare, Glas Koncila, 6/1967, str. 7–8.

Nema mira za majku Baru, Glas Koncila, 7/1967, str. 9–10.

Enciklika »O razvitku naroda« pred okruglim stolom Glasa Koncila: Kako da se angažiramo a da se ne poreknemo? (uz sudjelovanje J. Turčinovića), Glas Koncila, 9/1967, str. 1, 3 i 5; 10/1967, str. 3.

U čemu je novost i u čemu je opasnost »nove teologije«? (okrugli stol Glasa Koncila uz sudjelovanje J. Turčinovića), Glas Koncila, 9/1969, str. 3–4; 10/1969, str. 3–4.

Crkva nije poslana da sebe očuva nego da spasi svijet (okrugli stol Glasa Koncila uz sudjelovanje J. Turčinovića), Glas Koncila, 21/1970, str. 1, 3–5: Je li zlo što se zlo događa ili što se o zlu piše? Glas Koncila 22/1970, str. 3–6: Svećenik za svoje vrijeme.

Okrugli stol nije vlast: Kažemo nešto zato da bi svi mogli reći (okrugli stol Glasa Koncila uz sudjelovanje J. Turčinovića), Glas Koncila, 23/1970, str. 5–7.

Je li Crkva kvasac ili kalup? (Predavanje i razgovor dr. J. Turčinovića sa svećenicima sisačkog kraja, 27. X 1971), Glas Koncila, 24/1971, str. 7.

Kome Crkva još treba? Ladonja, br. 7/1972, str. 28 a, b, c.

Kako biti kršćanin? Kana 8/1973, str. 8–9.

Odjeci na iznenadnu vijest, Kana, kolovoz 1978, izvanredni broj (Papi Pavlu VI u oproštaj), str. 6.

Vjera kao odnos s Bogom (sažetak predavanja na javnoj tribini u Varaždinu), Radost i nada, informativni bilten župa grada Varaždina, Varaždin 1979, str. 10–11.

Mitronosac težačkog srca, razgovor za »okruglim stolom« uz 100. obljetnicu smrti istarskog preporoditelja i biskupa Jurja Dobrile (uz sudjelovanje P. Strčića, D. Šepića, J. Bratulića, A. Starića i J. Turčinovića), Vjesnik – Sedam dana, br. 221/1982, str. 11–12.

Ekumenska dimenzija štovanja svete braće Ćirila i Metoda na Istoku i na Zapadu, Glas Koncila, 27/1985, str. 3.

Oni nadilaze podjele. Uz 1100. obljetnicu smrti sv. Metoda, Kana, 6/1985, str. 8–12 i 50.

Sveta braća Ćiril i Metod, apostoli Boga čovjekoljupca (propovijed uz pazinsku proslavu 1100. obljetnice smrti sv. Metoda), Ladonja, br. 7/1985, str. 1, 3 i 9.

Istarski svećenik jučer i danas, Ladonja, br. 7/1986, str. 1–2.

Krivotvorina Koncila, Kana, 7–8/1986, str. 21.

f) Rukopisi

Kratki osvrt na kritiku jedne filozofije (marksizam), Zagreb 1958, 40 str.

Problemi i razvoj književnog jezika i pravopisa u Hrvata u 19. stoljeću, Zagreb 1960, 28 str.

Bilješke uz A. Bačića (-1758) i njegovu »Istinu katoličansku«, Zagreb 1965, 21 str.

Mulihovo autorstvo »Zrcala pravednog«, Zagreb 1965, 18 str.

Teologija Antuna Vramca (1538–1587): habilitacioni rad pri katedri dogmatske teologije na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Zagrebu, Zagreb 1970, 195 str.

Kontroverzija u Hrvatskoj (prikupljeni materijal i prva redakcija teksta) Zagreb?

g) Razgovori – interviewi

Sudjelovanje u raspravi o hrvatskom katolicizmu u marksističkom društveno-političkom kontekstu zajedno s V. Bajsicem, I. Stipičićem i Ž. Kustićem, Tavola rotonda, Zagabria, novembre 1967, u časopisu Quarto mondo, 1/1968, str. 27–37.

Bez informacije nema ni straha ni slobode (Okrugli stol »Glasa Koncila« uz sudjelovanje dr. J. Turčinovića), Glas Koncila, 1/1971, str. 5–6.

Zahvaća li Crkva život ili čuva neka dobra? (Interview I. Kantocija i I. Miklenića s J. Turčinovićem, B. Dudom i M. Horvatom) Spectrum, 9–10/1976, str. 51–61.

Teolozi i samoupravljanje, razgovor s novinarkom Jelenom Lovrić, Start 242, od 3. do 17. V. 1978, str. 31–33.

»Kršćanska sadašnjost« – danas, razgovor s Ivom Smoljanom, novinarem Časopisa Matice iseljenika Hrvatske, Matica, 1/1984, str. 6–7.

Uz Metodov jubilej, razgovor novinara Ive Smoljana s prof. Josipom Turčinovićem, Matica, 7–8/1985, str. 6–7.

Unijatstvo, jugoslavenstvo i ekumenizam (razgovor s dr. J. Turčinovićem), Kana, 4/1986, str. 11–14.

Kod telefona: dr. Josip Turčinović, Kana 9/1987, str. 10.

Borba za osjećaj dostojanstva (Interview dr. J. Turčinovića s O. Damianom Byrneom, generalom dominikanaca), Kana, 5/1988, str. 4.

Il fermento delle Chiese dell'Est visto da un sacerdote dell'Ovest (razgovor Paole Dal Toso s dr. Turčinovićem prigodom predstavljanja knjige »Tra Bosforo e Danubio« Don Francesca Strazzari, 20. veljača 1989), La voce dei Berici, Domenica 5 marzo 1989, str. 34.

La Chiesa in Jugoslavia? »Un'autentica esplosione«. Molte e contrastanti le valutazioni sull'occidente, Il giornale di Vicenza, Cronaca, febbraio 1989. (Interview A. Toniola s dr. Turčinovićem)

h) Scenografski prilozi

Katolička crkva u Hrvata (scenarij za film snimljen 1971. uz održavanje mariološkog i marijanskog kongresa u Zagrebu i Mariji Bistrici), Zagreb 171 (uz hrvatsku napravljene su također engleska, francuska i njemačka verzija).

Vječni smo tvoji putnici (građa za filmsku rapsodiju o Bogorodici u kulturi i životu Hrvata prigodom mariološkog i marijanskog kongresa u Zaragozi 1979), Zagreb 1979.

Skazanje »Trinaest stoljeća kršćanstva u Hrvata« (Spomen na nacionalni euharistijski kongres u Mariji Bistrici 1984), Zagreb (KS) 1984, 44 str.

JOSIP TURČINOVIĆ – EKUMENSKA LIČNOST

Spomenslovo u smrt Josipa Turčinovića što ga je izrekao Ivan Golub, predstojnik Instituta za ekumensku teologiju i dijalog Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Zagrebu i pročelnik Odjela za kršćanski istok na I. redovnoj sjednici Odjela 14. prosinca 1990. u Zagrebu.

Vijećnici,

Što bih dao da ne moram držati ovo slovo! Što bismo bili radosni da ovdje sjedi, kao nekoć, s nama dr. Josip Turčinović. No njega nema. Treći listopada 1990. izdahnuo je svoju dušu onome koji mu ju je udahnuo.

Pedeset i sedam godina što ih je navršio i nije mnogo. I njegov odlazak je preuranjen. No za nj vrijeme, više nego za ikoga riječi Pisma: »U malo vremena ispunio je puno godina.« Treba naime znati, a to znadu oni oko njega, da je on radio i onda kad se je *smio* – da ne rekнем – i *morao* odmarati, da njegovo radno vrijeme nije bilo omeđeno satnicom već klonulošću. Da se njegovo radno vrijeme rasporedilo po godinama, onako kako obično traje radno vrijeme čovjeka, onda bi vijek Josipa Turčinovića dosegao i sedamdeset i osamdeset godina. On je poput Pavla provodio vrijeme u mnogim bdijenjima, na putovanjima i gladovanjima. Govorim kao svjedok. Doista, u *malo vremena ispunio je puno godina*.

Nećemo ovdje izlagati vremenski slijed njegova životnoga puta. Usredotočit ćemo oči na djelatnost vezanu uz ustanovu koja ga se spominje kao svoga člana i vijećnika, kao onoga koji je uzidan u njene temelje.

Ekumenizam, i sasvim posebno kršćanski istok, značajka je Josipa Turčinovića. Ekumenizam u svom doslovnom i u svom povijesnom smislu. U doslovnom smislu kao otvorenost sveukupnosti. U povijesnom kao uključenost u konkretno, u povijesti nastalo gibanje u smjeru zblizavanja Crkava. Od prvina njegovih pothvata, od časopisa »Svesci« koji otvara prozore domovinske Crkve svjetskim bogoslovnim strujanjima do veleborne izdavačke kuće koja je krilo svojih vratiju vazda imala otvoreno kršćanskom Istoku, sve je prožeto duhom širine, drugim riječima ekumeničnošću.

Josip Turčinović bio je itekako zauzet za djelo ekumenizma kao određenog pokreta među Crkvama koji je u Katoličkoj crkvi imao ne samo odjeka nego i promicatelja, a doktrinarni vrh dosegao u dekretu o ekumenizmu »Unitatis redintegratio« II. vatikanskog koncila. Turčinović je učinio svojom ovu povelju Koncila.

Turčinovićev ekumenizam znalčki je izbjegavao Scili i Haribdi – lažnoj pomirljivosti i tvrdoj nepopustljivosti. Često uzburkanim ekumenskim morem – osobito ovim našim – Josip Turčinović je prolazio, velim, izmičući Scili irenizma i Haribdi intranzigentnosti, i držao se pravca zvanog dijalog.

Ekumenski rad Josipa Turčinovića bio je na način suradnje. Sudjelovat će (sa prof. Tomislavom Šagijem i sa mnom) u pokretanju ekumenskog biltena »Poslušni Duhu«; suorganizirati ekumenske simpozije Pravoslavnog teološkog fakulteta u Beogradu, Katoličke teološke fakultete u Ljubljani i Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Zagrebu; suosnivati Institut za ekumensku teologiju i dijalog Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Zagrebu i Odjel za kršćanski istok istog Instituta.

U Izdavačkoj kući kojoj je bio na čelu Josip Turčinović davat će povlašteno mjesto ekumenskim naslovima. Unutar pak ekumenskog zanimanja

posebnu će ljubav imati za kršćanski Istok. Ili još točnije rečeno: najvećim dijelom Turčinovićev je ekumenizam istovjetan s kršćanskim Istokom, posebice s ovim na našim prostorima.

Josip Turčinović se ugradio u temelje Odjela za kršćanski Istok bio njegov nezamjenjiv član Vijeća, voditelj nastavne djelatnosti Odjela (Već načet bolešću primio je i uveo proljetos prof. T. Špidlika, profesora gosta na Odjelu); otvarao izdavačke mogućnosti za izdavanje liturgijskih knjiga grkokatoličke križevačke eparhije.

Ispraćaj Josipa Turčinovića na zagrebačkom Mirogoju i sprovod u rodnom mjestu u Istri ozrcalio je ekumeničnu ličnost pokojnikovu. Bili su tu ljudi raznih zanimanja i raznih struka, raznih vjeroispovjesti i raznih idejnih opredjeljenja, raznih nazora i raznih pristupa. Probijajući se kroz mnoštvo nakon ispraćaja na Mirogoju, 5. listopada u večer, opazih jednog svjetovnog izdavača, negdje na rubu mnoštva. Pružih mu ruku. »Dr. Turčinović je bio katolik. Bio je otvoren ljudima raznih gledanja. Pravi katolik« – reče.

A na putu za Istru, gdje ćemo položiti istrošeno, zapravo sagorjelo tijelo Josipa Turčinovića, primakoh se prof. Šagiju, koji je bio i Turčinovićev i moj učitelj, pa mu ispričovjedih jedno sjećanje: »U ono vrijeme, kad ste bili naš profesor, Josip mi jednom reče: 'Da mi je vidjeti svijet Šagijevim očima!'«. Profesor Šagi, nakon kratkog muka, će mi: »A ja bih rekao: 'Da mi je vidjeti svijet Turčinovićevim očima!'«

A Josipu Turčinoviću koji, vjerujemo i molimo, gleda Boga oči u oči, licem u lice, pokoj u svjetlost.